

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 627.51(497.431)(091)

Prejeto: 11. 9. 2017

Matija Zorn

doc. dr., Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, Gosposka ulica 13, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: matija.zorn@zrc-sazu.si

Poplave – stalnica v Spodnji Savinjski dolini

IZVLEČEK

Poplave sodijo med pogostejše naravne nesreče v Sloveniji ter po povzročeni škodi zaostajajo le za sušo in točo. V Savinjski statistični regiji so zgolj v obdobju 1992–2008 povzročile za skoraj sto milijonov evrov neposredne škode oziroma okrog tretjino vse škode zaradi poplav v državi v tem obdobju. Poplave v Savinjski dolini leta 1990 z več kot pol milijarde evrov škode veljajo za najdražjo naravno nesrečo pri nas. Članek predstavlja predvsem poplavna območja v Spodnji Savinjski dolini, približno na območju med Sotesko in Celjem. V zgodovinskih virih lahko poplavam na tem območju sledimo od rimskih časov, poročila pa se gostijo, čim bližje smo sodobnosti. Analiza poplav leta 1954 v Celju in okolici velja za začetek celovitejšega preučevanja naravnih nesreč pri nas.

KLJUČNE BESEDE

naravne nesreče, poplave, ogroženost, regulacije, okoljska zgodovina, Spodnja Savinjska dolina

ABSTRACT

FLOODS – A PERMANENT FEATURE IN THE LOWER SAVINJA VALLEY

Floods are among the most frequently recurring natural disasters in Slovenia and the damage they leave in their wake is second only to that caused by draught and hail. In the period 1992–2008 alone, floods in the Savinja Statistical Region caused direct damage of nearly 100 million euros or around one third of damage caused by floods across the entire country in the same period. Floods that hit the Savinja Valley in 1990 and caused more than one half a billion euros worth of damage are considered the costliest natural disaster in Slovenia. The article focuses on flood-risk areas in the Lower Savinja Valley, extending roughly between Soteska and Celje. Floods in this area are mentioned in historical sources ever since the Roman times, with the frequency of reports increasing into the contemporary period. The analysis of floods that occurred in Celje and its surroundings in 1954 marks the beginning of more comprehensive investigations into natural disasters in Slovenia.

KEY WORDS

natural disasters, floods, risk, regulations, environmental history, Lower Savinja Valley

The article provides a detailed presentation of the Lower Savinja Valley, which may be divided into three flood-risk areas – along the Savinja River, along the Bolska River and along the Ložnica River. Floods in the region are mentioned in historical sources ever since the Roman times, with the frequency of reports increasing into the contemporary period. Major floods occurred in 1496, 1497, 1550, 1651, 1672, 1677, 1687, 1770, 1778, 1789, 1798, 1805, 1807, 1814, 1820, 1824, 1833, 1841, 1847, 1850, 1851, 1852, 1867, 1868, 1870, 1876, 1888, 1895, 1899, 1900, 1901, 1906, 1910, 1923, 1926, 1927, 1930, 1933, 1954, 1964, 1975, 1980, 1990, 1994, 1998, 2005, 2007, 2010, and 2012.

Reports preserved from the seventeenth and eighteenth centuries state that the Savinja River frequently changed its course between Šempeter and Dobriša vas near Žalec. Diverting southwards, it triggered land disputes, and diverting northwards, it forced people to leave their homes or relocate their settlements to higher altitudes.

The floods at the end of the seventeenth and during the eighteenth centuries are also associated with river engineering, i.e., the construction of dykes and canals. The dykes were constructed to contain the course of the Savinja River and the canals to increase its water flow. More substantial regulation works along the Savinja River in the Lower Savinja Valley took place between 1876 and 1893, on the Ložnica River between 1940 and 1964, and on the lower course of the Bolska River between 1959 and 1968.

However, despite all regulations, at the end of the 1970s, flood-risk areas in the Lower Savinja Valley still encompassed 1800–2100 ha or 15–17.5% of the valley floor.

By means of river engineering works, the riverbeds were levelled and deepened and river flows significantly increased. As a result, the watercourses no longer deviated and new agricultural land was made available, which was ultimately followed by the urbanisation of these areas. On the other hand, the faster water flow has threatened the areas downstream, particularly Celje. Another negative effect of narrowing and accelerating the water flow is the erosion caused by the deepening of riverbeds. And finally, an increased risk of flooding in regulated areas is also due to the »short memory« or disregard of the fact that these are flood-risk areas, which will never be completely safe and in which many activities are currently taking place.

Regulation of watercourses in the Lower Savinja Valley still continues today. However, despite all anti-flood protection measures, each and every flood reminds us that the flood plains along rivers and creeks belong to water and are by their function extended riverbeds of flood waters.

The floods in the Savinja Valley also prompted the first studies on natural disasters in Slovenia: the study on the 1954 flood in Celje marks the beginning of comprehensive investigations into natural disasters in the country.

Palištna plačena v gotovini
Rokupis posrednik in potnik
Stane mesecno po ceni 7 Din.
V Celju za razpisnih desetin
in 100.000, za kakovostno iz
Rokupis po postroju odpravo
avarski št. 1000.

Nova Doba

Rokupis se sprejema ob posrednikih in petih brezplačno le do 10. septembra. — Prejeto glavo prostora in številne objave oglaševanja so vsebovane po merilu.

Štev. 78.	Celje, ponedeljek 25. septembra 1933.	Leto XV.
-----------	---------------------------------------	----------

Katastrofalne poplave v celjski kotlini in Savinjski dolini

Celje, 25. septembra.

Silni navih zadržih del so povzročili, da se voda v Celju in v okolici v soboto katastrofalno narasla in poplavlila cele pokrajine. Vodena je našla Baje pri Ljubljani. Sredstvo in Ribnico v okolici, Črtenec in okolici, hudoško okolico, Bascanjski dolini, gostanjako okolice in Ravna ter mnoge druge kraje. Voda je uničila mnoge posejane čista, paja, niha in vrtove ter velik del žitneje. Utrovalo je več ljudi in mnoge otrok. Stvarna škoda je ogromna.

Savinja prestopa bregove

Mnogo deževje, ki se je potalo v torek in je trajalo s malimi presledki do nedelje, je povzročilo, da je poplavlila Savinja s potoki v pretek 22. t. m. dopolnje narasla. Voda je na sedemdeset metrov prestopila bregove. V parih avtorih je bila Savinja le 2 1/2 metra nad normalo. V noči na soboto je kakor nepredvidno deževalo in v soboto 23. t. m. je nastopila katastrofa, ki prekvala po avtorih obsega le graniči vse poplave v zadnjih desetletjih.

Celje odrezano od okolice

Z soboto je bila Celje odobno otku sredi nepriglednega maza, Savinja se je izpremenila v bazo, velikok se zadržila s vsemi potoki ter poplavlila okolišne poljane, potok in vse okolišne. Masala je bilo popolnoma odrezano od okolice.

Dopolnje je poplava dosegla svoj maksimum. Voda se je do 4 metre nad normalo. Pod vodo so bili mestni parki, Hraškovce, maza, potok in vse okolišne. Poplavlila je tudi okolice, Bascanjski dolini, Črtenec in okolici, hudoško okolico, Bascanjski dolini, gostanjako okolice in Ravna ter mnoge druge kraje. Voda je uničila mnoge posejane čista, paja, niha in vrtove ter velik del žitneje. Utrovalo je več ljudi in mnoge otrok. Stvarna škoda je ogromna.

»Pri jeteru« Atkerčeva ulica, Zavečan Polje, Luce, Lave, Lačna, Bole, Medlog. Voda je napolnila vse kleti in voda v sredstva stanovanja, plišče ter tergovine in druge stvari. Dopolnje je voda zalila savinjski zadržni zadržni pri St. Lavinje in je izpodila, tako da so morali učititi ves promet med Celjem in Zalcem. Voda je zalila zapisa vna, Baska, postopaj rason, mizarstvo, žele ter zala, podkovača, sokobsko talovadstvo v mestni narodni šoli ter izveradnici v okolici. Mladina in žito in gromazli. Številna mladina in žito in gromazli. Številna mladina in žito in gromazli. Številna mladina in žito in gromazli.

Konec celjskih mestov

Dinje izmaza Savinja je ves dan nosila s sabo) hode, doba, doke, poljske, pedalske, postaje, utopljene prašiče, perutišne in druge stvari. Voda je maza nekoga pas voljaka, prikriščenca na pajo, otro, spika, ki je spetno fangirali na veliki bobi, maza boba smagali in utopili, doke, lačo, št. Ob 12.15 je voda porušila savinjsko brv pri parku in dva nočila. Del brvi je voda tečila na Hraškovce, nabljala na levem bregu in poplavlila lezno ograjo pri brvi, eden del brvi pa je odnesla dalje.

Ob 12.15 je tečila v Kapušinski most velika kopača in maza je sicer verjetno silni ustarec, videle pa se je, da most ne bo dolgo kljuboval razstavljani nevoti. Številni se so hoteli izidati in ob 15.30 se je most utal. Najbolj se je zabil in v utopili, najtem pa ga je z velikim hrupom v izjemo dveh nočitev odtrgalo in odneslo proti izstankom mostu, kjer se je

Kapušinski most s silnim bobnenjem razbi in spovni dala. Kmalu je voda porušila tudi Orenadirjevo brv na Pališki. S tem je bila mesto dovela odrezano od Brega, Polji in Luce. Zato je izstanki uprava devala prebravstvo prehod na izstankom mostu. Voda je poplavlila tudi znanio lezno ograjo na mostu ter Vogljino v Zavočju, brv pri izstanku, Jutilica v Savinji in del kopalne ulice nasproti damsko kopalnico. Brv pri izstanku Solčice so zalili čezje spoprali.

Poplava v celjski kotlini in Savinjski dolini

V gornji Savinjski dolini je voda uničila del jazu pri Ljubljani. Porušila je potok, brv pri izstanku, Jutilica v Savinji, raztrkala pri St. Pavlu pri Prebolici odrezala Savinja na dveh mestih v dolžini 200 metrov, pamčila znanio lezno ograjo na mostu, Laskovo vas, Zgornjo in Spodnjo Roč, bravovsko ocolico ter več krajev v Gornji Savinjski dolini. Pod vodo so bili tudi kraji Smadnja, Trnovlje, Ščolca vas in Vojk ter kraji pri St. Jurju ob jazu. V mestni pilarni je voda dosegla retentiv, pri in energetična, nadaljno obratovanje.

Janači odrezani

Beno valenje je butalo ob stanovajsko bilico pamčila pri Zamgričah, rezevovalih, bencina, ter na nasproti strani v takovano kolera bolnico in maza na Podgori kopalnico. Jezenski most. Ta postopila se bila obkaj in obkaj obkaj od vade. Obkaj je maza preprosnost Kara Šteka z Brega se je v mestni nevarnosti podal s nevarnostmi bobnem v valenje ter z veliko težavo rešili Zamgričeva pamčila, bene in otroka, ki kolera bolnica na nasproti strani ki je v vada paesje skoro popolnoma porušila, pa tri otobe in le nekoga mladega v Kačdovjeva kopalnica. Častni celjskega reševalnega oddelka so s folgom rešili iz kolera bolnice 7 oseb. Šerak in pokon nikov g. Kerbek in Westova tovarna. Je mogaž vada v Celju, obkaj in Savinjski dolini je voda odnesla

539